

Az országos dalárszövetség

A budapesti nemz. zenede

A budai zeneakadémia

HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Megjelenik minden vasárnap
három negyed íven, zenemellékletekkel, zeneszerzők és zene-
művészek arcképeivel.

Ugy a lap szellemi részét illető közlemények, mint a kiadóhi-
vatalt ügykörébe tartozó levelek a társulat igazgatóságához
(**váci utca 3**) intézendők.

Budapest, 1883. január 1.

Egész évre 6 frt. Fél évre 3 frt. — Külföldre egész évre
8 frt, fél évre 4 frt

Előfizethető a „Harmonia” nemzeti zeneműkereskedésben
Budapesten, váci utca 3 s vidéken minden könyv-
kereskedésben. — Egyes szám ára 15 kr.

Kiadja a „Harmonia” magyar zeneművészek társulata.

Felelős szerkesztő: Dr. Hubay Károly.

Tisztelt előfizetőinkhez!

Midőn alulírott a »Harmonia« társulat igazgatóságának megbizásából ezen zenészetű közlöny szerkesztését elvállaltam, tettem ezt azon reményben, hogy e lapot, mely jelenleg hazánk egyedüli zenészetű közlönye, képes leszek az eddigi szerkesztők által kitűnően megvetett alapon tovább vinni s munkásságomat ezen reményben meg is kezdem.

Oly munkatársakat sikerült magam köré gyűjteni, kiknek szellemi közreműködésök által igen tisztelt előfizetőink igényét teljes mértékben reményem kielégíthetni, különben bírom az eddigi szerkesztőknek **Erney József** és **Aggházy Károly** tanár uraknak is szíves ígéretét, hogy tollukkal továbbra is támogatni fogják a »Harmoniá«-t.

A lapot független szellemben s hazafias irányban fogom szerkeszteni; s nem fogom soha sem engedni, hogy a szerkesztésben megjelenő lapra bármilyen oldalról is befolyás gyakoroltassék. **A hazai zeneművészet felvirágoztatása a főcél, melyet elérni óhajtok.**

A »Harmonia« az orsz. dalárszövetség, a nemz. zenede, és a budai zeneakadémia hivatalos közlönye lévén, az összes hazai dal- és zeneegyleteket felkérem, hogy ezentúl közleményeikkel hozzám fordulni sziveskedjenek.

Dr. Hubay Károly,
szerkesztő.

Herodiade.

Nagy dalmű 3 felvonásban, **Jules Massenettől**, először adatott a nemzeti színházban
1882. évi dec 23-án.

Jules Massenet a jelenkor legnagyobb zeneszerzői közé tartozik, ezt bizonyítja legújabb műve is, a „Herodiade”, mely tavál Bruxellesben a zeneértő közönséget a szó szoros értelmében önkívüli állapotba hozta. Ezen dalmű maradandó becsű műve marad a dalmű-irodalomnak s halhatatlanságot biztosít szerzőjének.

Szövege a dalműnek röviden a következő: Herodes judaeai király, Jeruzsálemben palotájának nagy udvarán fogadja a városok küldötteit. Távolban a holt tenger látszik Judaea halmaitól környezve. A városok küldöttei és kereskedők ajándékokat hoznak a király számára; döllyfös samaritán és farizeus kereskedők gyűlölködnek, versenyezve adakozásukban. Fánuel chaldeus csitítja őket; békére inti a népet, mert a római nyög sötét világításban mutatja jövőjét. Ekkor belép Salome. Eljött Rómából, hol felnőtt s hol anyja őt elhagyta. Itt keresi őt, titkos érzettől hajtva; sehol sem lelte meg; felkeresi János prófétát is, kit egykor látott s kihez — mint szavai elárulják — egyre nővő szerelmet táplál. Herodes király sovár szemekkel néz a távozó leány után s nem hallgat Fánuel szomorú jelentésére Sion népe felől, mely nyomorogva áhítozik a Messiás után; a városok többje hódolt a rómaiaknak; s az itteni ingatag nép, ha fél is Herodestól, János prófétát kívánja. Herodes, elbizakodva, számít a János segélyére; de magában elhatározta, hogy adott segélye után őt elnyomja. Majd a királyt felriasztja a berontó Herodias, az ő neje, ki szorongva bosszúélettételre hívja föl férjét. Ma — úgymond — a pusztában járva, egy vad tekintetű, mezt alig viselő férfi támadta meg őt e szavakkal: „Remegj, Jezabel, a nép nyomora a te műved, de a próféta égbe kiáltott s meghajlik fejed a népek átka alatt.” H

rodes ráismer ebből Jánosra, ki a keresztelést és új hitet hirdeti Herodias a próféta fejét akarja; de hiába kér, szerelmére hivatkozva, melyért családját, leányát elhagyá; a királynak szüksége van Jánosra. Herodias egy kegyencnő befolyásának véli férje hajthatlanságát; szemére veti ezt és megfogadja, hogy maga öli meg Jánost. „Ölj meg hát Jezabel!” — így kiált a belépő János, átkot szórva a királynéra. Herodes rémülten vonszolja el nejét. János ott marad Saloméval, ki őt követte, s most eléje borul, szerelmét esdekelve. A próféta magasztos hivatása érzetében nem ad helyet szívében földi szerelemnek s szelíden visszautasítja a leányt.

A jeruzsálemi lőtérén, az aranykapu előtt, a nép üdvözli Herodes tetrarchát, ki szövetségeseivel az átkos római nyűg ellen akar törni. A szövetségeseik fegyvert s mindenféle segínyt küldtek. Ekkor érkezik Vitellius római proconsul, Tiberius helytartója s kéri a morgó nép kívánságát. A remegő sokaság a főtemplom és a főpap visszahelyezését kéri, palástolva merész vágyait. Vitellius megígéri kívánatuk teljesítését s tovább akar vonulni diadalmenetével, midőn a kaneai nők éneke hangzik föl. Jönnek, Jánost és Salomé körülvéve, pálmaágakat lengtetve, s az Ur dicsőségét magasztalva. Vitellius, nem hallgatva János intó fenyegetésére, melyet örültségként fitymál, tovább indul. A nép a proconsult élteti.

A második felvonásban Fánuel merengve néz lakásából a csillagos ég alatt sötétlő Jeruzsálemre, a város sorsán aggódva. Felzavarja őt merengéséből Herodias, ki azt parancsolja neki, hogy a csillagokból olvassa ki neki: ki a Herodes szerelmének tárgya. A khaldeus jósol: „a királyi pár csillagai egymás mellett fénylenek, szeretet lebeg köztük; Herodias csillaga elhomályosul, véres lepel fűdi; anya volt s megszűnt az lenni.” Herodiasban felvillan az anyai érzet; látni, ölelni óhajtja elhagyott leányát; Fánuel megmutatja neki, a mint épen a jeruzsálemi nagytemplomba lép; őt szereti Herodes. A királynőben erre fölbred a bosszú: nem hiheti, hogy vetélytársa a saját leánya; hisz a leánya bizonyára meghalt.

A nagy templom belsejét látjuk. Salome, alig tudván lábán állni, belép; künn a királyi párt dicsőítik; Jánost bilincsbe tudja, azért menekült ide, hol János felett itélnek majd. Herodes is ide jön s megpillantva a leányt, szerelemtől rajongva hatol feléje. A zsidó főpap imája hallatszik a szentélyből. Salome borzadva taszítja vissza a királyt; ez vad szenvedélyében bosszút esküszik elene s elsiet. Közelg a nép. Szent táncokat járnak s Vitellius proconsul is megjelen a templomban. Herodes a fogoly Jánost előve-

zetteti, s mert ez nem akarja a királynak pártját fogni, mint forradalmi lázadót halálra ítelteti. Ekkor döbbenne veszi észre a király, hogy Salome, ki a szentély függönye mögül elősiet s a prófétával halni kíván, Jánost szereti.

A harmadik felvonásban János próféta földalatti, titokszerű börtönben ül mécsvilágnál s halálra készül. Érti most, hogy Salomé szereti, eped utána s örvend, midőn a kedves leány egyszerre ott terem mellette. Künn halálkiáltásokat szólnak a szerelmesekre, míg ők édelegnek. De a főpap és a rabszolgák értők jönnek.

A palota nagytermében nagy ünnepély foly Vitellius tisztelőtére. Ez a János kivégzésének napja. A fényes táncleányok alatt Salome őrzöngve, zilált hajakkal fut Herodias elé, kegyelmet kérve Jánosért. A női kedélyhez szól. Elmondja a maga sorsát, hogy anyja elhagyta őt, gyermekét, átkos szerelmért. Ekkor megpillantja a bakót véres kardjával s rémülve gondol rá, hogy János már meghalt. Esztét veszítve, tört ránt elő kebléből s Herodiasra céloz. Jajt kiáltva, kegyelmet kér ez s elárulja, hogy anyját akarja megölni. Salome visszatántorog s elátkozza anyját és saját szívét döfi át a törrel. Herodias kétségbeesetten ömlik leánya holttestére.

Ez rövid vázlat a cselekvénynek, melyből Massenet nagy-szerű operát csinált. Valódi Massenet-irány, Massenet-stylus; nem tagadja meg magát soha, bár nemcsak dobos használ, sőt gyakran a legszebb hangszerelésnek gyönyörű vegyülékét is.

A nagy és majdnem túlságos sok ensemble, az orientális irány, a nagyszabású hangszerelés, nagy igények, a mise-en-scène ellenében, így tanultuk mi Massenet-t ismerni.

„Herodiade“-ban szintén nagy a művészi apparatus. Két elsőrangú sopran (Salomé, Herodiade), egy tenor (János), két bariton (Herodes és Vitellius) és egy bassista (Phanuel) a főszemélyek, ezek mellé két férfikar, a küldöttek és a nők, tehát úgyszólván négy kar, ballet, azonkívül nagyobbított orchester és színpadi zenekar és még néhány kisebb szerep állítandó. De van is aztán köszönet benne, némelykor már fárasztó a hála. — A karok minduntalan működnek, sőt a szolisták közt is alig jut valaki szóhoz, mindjárt van ennek is, annak is mondókája és Massenet csak úgy rázogatja a bőség szarujából a tertett-, quartett-, quintett- és sextetteket és nem is bánja, ha ezekben azután egy pár chorus is beleszól.

Az együttes ének túlnyomó és csak a második és harmadik felvonás elején van huzamosb megszakítás; az előbbiben Phanuel a csillagjós laka (3. kép) zeneileg tán a leggyengébb rész, hol

T Á R C A.

(Elérhetlen.)

1839-ben Lablache, a híres énekes Londonban tartózkodott. Egy este kényelmesen sétált fel s alá szalonjában, ábrándozva hegedűjén, melyet művészileg kezel; oly annyira elmerült játékába, hogy egy ifjú beléptét nem is vette észre, ezt azonban ez legkevésbé sem látszott zavarni, mert belévetve magát egy zsölébe, feszült figyelemmel hallgatta a mester játékát.

Jó ideig voltak így együtt, az játszva, emez hallgatva, midőn Lablache ábrándjai lassanként egy olasz dallamba olvadtak át, ekkor az ifjú elragadtatva így kiáltott fel: — Bravo, bravo mester!

Lablache csak most vette észre és rémülten feléje fordult, de arca rögtön derült és barátságos lett.

— Ön az, Giovanni, szólit kezét nyujtva, alig ismertem meg, oly sápadt, szemei bágyadtak, de én önt mint józan ifjút ismerem, míg arca most ezt élénken meghazudtolja s arra vall, hogy én ma éjszaka aligha pihent Morpheus karjai között!

Az így megszólított ifjú elpirult mint egy tizenéves leányka, pedig már 20 évesnek látszott; szőke hajjal, kék szemekkel, deli alakkal, egyike volt Olaszország legcsábítóbb s leggazdagabb nemesinek. Giovanni herceg egy millió évi jövedelemmel bírt, e mellett független és szabad, mint madár a légtérben. Lablache tanítványai özö lépett,

— De hát mi baja? folytatá vallatását a mester, beteg ön? Ah! vagy, szólit mosolygva, nem birt megbirkózni az általam feladott szolfeggiakkal, előre felmentem — vagy talán örökölt még egy pár milliót s most nem tudja módját azok elköltésének?

— Mindebből semmi, felelt Giovanni ábrándosan.

— No de hogy unatkozik, azt mégis látom — ön, Olaszország leggazdagabb nemes, ön, ki még a korban él, melyben csak kívánnunk kell, hogy minden mienk legyen.

— A gazdagság számomra nem az örömeim forrása.

— Az istenért, ön szerelmes? (találgatott Lablache tovább, de most már aggódó hangon)

— Én? mikép jutnék én ahhoz? (az angol nyelvet nem bírva) nem keresek társaságot, nem ismerem mást, mint önt, és, szólit bágyadt mosollyal Giovanni, az igazat megvallva, én nem elégszem meg csupán szépséggel, kellemmel, észszel, én egy anygalt, ideált óhajtok, kergetek, hogy távolból imádjam, csodáljam, (szóval, valami elérhetlen után szomjazik lelkem)

— Oh, értem ifjú ember, ön remény nélkül szeret

— Még nem, de bár volna így, óhajtánám. S ön mester, önnek idegen lenne az ily szenvedély?

— Teljesen, ifjú barátom. Élttem bár eseményekben, érzelmekben gazdag, nem volt különleges, nem zavarta azt belső gyötrellem, lelki szenvedés. 18 éves koromban megszerettem és nőmmé tettem. Spinotti,

komikus leányát szerettem és szeretve valék. Ez szívem regénye; most lelkiismeretes, gondos férj és apa vagyok.) Nem ismerem a szenvedély e vad hajtásait.

— Boldog ember! sóhajtott Giovanni.

— Igen barátom, az vagyok az vagyok mint ember, férj, apa és művész is. Képzelve soha sem fűtyültek ki. — Azonban, várjunk csak, nem szeretnék letérni az igazság ösvényéről, egyszer, igen egyszer mégis a legfeltűnőbbben, Bécsben történt, 1824-ben. Ugyancsak szolgálmat Pietrot, ki arcátlanul meglöpött, elkergettem; kifizetve bérét, ő azt zsebre vágja, azután egy tallért két újja közé fogva, felém fordul s így szól: „Nézzé uram, ezért ma ki fogom fűtyültetni.”

— Mily szemtelenség!

— Csakugyan, midőn az első felvonás után a jó bécsiek lelkesedve hívnak, tapsolnak, egyszerre, mindenki — csodálatára, éles fűty hangzik a házbán.

— Gyalázatos! s mit tett ön?

— Én? — Én a legnagyobb nyugalommal kilépek s így szólok a közönséghez: „Ne törődjenek velem kérem, ez szolgálmat Pietro, kit ma elkergettem.” A közönség erre nevetett és fokozott kedvvel tapsolt. Különben 15 éve egy igen kellemes napot töltöttem Bécsben; első Ferdinand, nápolyi király magához rendelve, udvari és kamaranékesének nevezett ki, nagy fizetéssel. Sőt később egyszer orvosom is volt Ferdinand király.

— A király az ön orvosa, hogyan?

— Udvari hangverseny tartatott Bécsben. Az én számom következik, kilépek és

Herodiade hallja a jóslatot („anya vagy, nem lélsz az többé!”) az utóbbiban a börtönjelenet (5. kép), hol Salomé Jánossal vér-tanúhalált halni kész.

Úgy látszik, hogy Jánost két zenei motívum kíséri. Az egyik mint halandó embert, a másik mint Isten küldöttét, mint a prófétát tünteti elő. Mindkettő igen szép, különös erő van a hitet magasztaló utóbbiban, miután a nyitányban is előfordult kezdő taktusa, először az első felvonásban, (Es-dur „Le prophète est ici...” Salomé) azután (2. k. 78. lap) a tremolo alatt kürtök által hozatik; azonkívül az 1-ső és 2-dik felvonás végén.

A másik, mondhatnám emberi motívum a nyitány főrészt képezi (Andante $\frac{3}{4}$ G-dur), az első felvonás végén és a második felvonásban, mindenütt a kar által, Jánost üdvözölve, midőn megjelen. A többi személy nincs vezérdallam által jellemezve, bár Salomé szerelmi dala, (1. felv. E-dur, Duett Jánossal) mely ugyan nagyon modern, saloniás melodia, Jánost a börtönjelenetben magára Salomére emlékezteti. Még egy motívum használtatik kétszer; Herodiade és Phanuel duett-jében (2. felv.) és a dalmű végén Salomé és a kar könyörgésében János megkegyelmezéseért; előbbiben Herodiade leányát viszontlátni vágyik.

Az említett motívumok, valamint az első felvonásban Salomé dala (il est doux . . .), Herodes szerelme (duett Phanuel-lel), Herodiade rémulése (sa malédiction . . .), Vitellius entré-e-ja, a másodikban Herodes vallomása a zsinagógában (Andante $\frac{3}{4}$ Des-dur), a harmadikban János és Salomé duett-je, a mű mindmegannyi tündöklő „solitaire”-jei, melyek a hatalmas, jellemző, erőteljes karok által támogattnak és nagyszerű stilszerű egészet képeznek.

A karok maguk már az első felvonásban kiváló szerepet játszanak. A rabszolgák, a kereskedők üdvözlő éneke, majd később a küldöttek és Vitellius katonáinak ensemble-ja, a felvonás végén a gyönyörű vocal-quartett-tel együtt impozáns hatásuk. A második felvonás változásaiban (zsinagóga) a kedves nőikar, a zsidó nép imája (vegyes k.) János megjelenése, (vegyes kar és quartett) majd később quintett-, a felvonás végén pedig sextett-tel együtt a chorus rendkívül hatásos összehatást ad. De még ezzel nem oldá meg egészen fárasztó feladatát a kar, a harmadik felvonásban (utolsó változás) a rómaiak (öt-szólamú) diadaléneke, a nemzeti lelkesedés hű kifejezése; az opera végén pedig a chorus a quintettel egyben méltón zárják be a művet.

A ballet-nek jutott a leghálátlanabb rész; a szent táncok lassú tempójuknál fogva hálátalanok. Csak a harmadik felvonás

végén a különböző nemzetbeliek táncai közül eredetiség által „Les Phéniciens” és „Les Gauloises” tűnnek ki. A zenekar erősen meg van áldva mindenféle erős hatással; az ensemble Vitellius megjelenése alkalmából a színpadon felállított trombitákka van megerősítve. A „timbre-zongora” és a „saxophon” igen előnyösen használvák, az előbbi a zsinagóga-jelenetben a nőikar kíséretére és a „Les Phéniciens” táncában; a saxophon gyönyörű hatású Herodes szerelmi vallomásának előjátékában és a börtönjelenetben (Salomé: „Ami, la mort n'est pas cruelle . . .”). Általában az első felvonás a legbecesebb számokat tartalmazza, míg a második első változása a leggyengébb, azután ismét emelkedik a harmadik felvonás megrendítő végéig. A harmoniak Massenetharmoniai, sok helyen modern, lyrai ömlengés. De Salomé néhány áriája, Herodes szerelme, a zsinagóga-ban az eredeti héber ima, (Schémah Israel adonai eloheinou!) a tánc határozottan orientális jellegűek a sujet-hez híven, de sohasem fajulnak excentricus keletiességgé; az egész műben oly stíl uralkodik, mint „Lahor”-ban és vannak is benne Massenet e másik művéből reminiscenciák nem csekély számmal (a ballet-ben különösen).

Az előadás maga sok helyen teljes érvényre hozta a műben rejlő szépségeket. A szereposztás egészben megfelelt az opera nagy követelményeinek, csak az egy, Salomé, nem volt elég erős, de azért Beer mann k. a. is meg lehet elégedve azon őszinte tapsokkal melyeket a lyrai momentumok után aratott. Bartolucci k. a., ki olasz nő léte az egész nagy címszerepet magyarul, kifogástalan tiszta kiejtéssel éneklé, tán a leghálátlanabb szerephez jutott. Ödry mint Herodes impozánsan nézett ki, ének és jártékban a szokott eleganciát tüntette fel. Ney egy mellékszerepet (Phanuel) gyönyörű hangjával elsőrangúvá tett. Gassi, mint keresztelő szt. János a legsympathikusabb alak volt és legbővebben osztozott a többivel, a különben gyér tapsokban; ez utóbbi főoka a koronahercegi pár ő fenségének jelenléte lehetett, mely oknál fogva a közönség tartózkodóbb volt, mint rendesen, de a börtönjelenetben, Gassi monologja után, maga a trónörökös kezdé a tapsot.

Nagyon tetszetek a táncszemélyzet produkciói is, a harmadik felvonás utolsó változásában, különösen a „Gauloise”-ok táncja; a kar szintén nagyon is megérdemelt tapsra tett szert. A zenekar igen jól viselte magát Erk el Sándor operaigazgató szakavatott, erélyes vezetése alatt, csak a hegedűk aránylag csekély száma volt érezhető több helyen. Az összénekek hatalmasan hangzottak, igaz, hogy némelykor több volt az erőből a soknál.

— hangom csütörtököt mond, folytonos tüsszentés vesz rajtam erőt és be vagyok rekedve. A király magához int s kérdi:

„Óhajtasz gyorsan s biztosan gyógyulni?”

„Isten adná!” sóhajték, félbeszakítva egy újabb tüsszentés által.

„Nos, csalhatatlan orvosságot mondok.”

„Mentsen meg, fenség”, könyörögtem én.

„Jó, tehát figyelj! Végy egy fekete retket, metéld vékony szeletekre, hintsd be őket cukorral, önts egy kevés vizet rá, így állva hagyd két óráig s kész az orvosság. A képződött léből reggel, estve egy evőkanállal kell bevinned.”

„S aztán, fenség?”

„Aztán minden rendben van.”

A jó tanácsot alázatosan megköszönve, távoztam. Pár napra rá meggyógyulva, a legtisztább hanggal énekeltem az operában. Az első felvonás után a király páholyába hívott s diadalmas arccal kérdi:

„Nos, használt a szer?”

„Mindenesetre, fenség.”

„S pontosan úgy tettél mindent, mint előírtam?”

„Úgy fenség, amennyire még emlékeztem. Fekete retket hoztatva, azt szeletekre metéltem s jól megszóva, megborsolva, olajjal és ecettel, megettem salátának.”

„Haszontalan!” zsémbelt a király, jóízűn nevetve.

Lablache elbeszélése alatt az ifjú herceg az asztalon lévő albumokat nézegette,

most Lablachehoz fordulva s a kezében levőt mutatva szolt:

— Mio caro, mily gyönyörű darab.

S igaza volt, e könyv művészi kivitelű volt. Vörös, préselt bársony, gazdagon emaillozot arany csat s a négy sarkon egy-egy ritka fényű és nagyságú rubin díszíték. Benn, az első lapon két dal Schiller szövegével s alatta e sorok: „Al mio maestro di musica.”

— Kítől van ez album? Kérdő a herceg, szokatlanul felhevülve.

— Egy tanítványomtól kaptam.

— S e dalok?

— Az ő szerzeménye.

— Hogy hívják?

Lablache kis szünet után felelt csak:

— Nevét nem mondhatom.

— S miért nem? sürgette Giovanni.

— Igéretem köt, ezen tanítványomat nem szabad megneveznem.

— E titokzatosság (még inkább ingerel. Mondja legalább — ő szép?

— Ah, arra kevés a szó, felelt Lablache (s most már ő lelkesedett) egész Angolországban nem találja párját apró labascskáinak.

— És haja?

— Szöke.

— Szeme?

— Kék.

— Termete s más előnyei?

— Méltóságos, nemes magatartású, járása könnyed, mint zephir fuvalma, két sor igaz gyöngyöt takarnak koral ajkaj, szellemes, tele kellemmel, szóval tökéletes.

— Ah, az istenért, férjné! van?

— Nem, ő szabad.

— Akkor birnom kell, birásaért kész vagyok éltemet áldozni, szolt a szenvedélyes olasz herceg.

— Caro amico, lehetetlen.

— Nevetséges, s miért?

— Rokoni gátolnák.

— Összekeletést egy herceggel, ki milliókkal bír?

— S ha tízszer gazdagabb is volna ön, az akadályok áthághatlanok.

— Valóban, ez egy talány, de látom csak szabad? egyszer — egyetlen egyszer!

— S ha ezt lehetővé teszem, esküszik herceg, tovább nem fürkészní s megelégedni a távolbólí megtekintéssel?

— Esküszöm, hogy rögtön elhagyom Londont, ha láttam.

— Nos jó, tehát ma estve.

Estve filharmonikus hangverseny tartott Londonban, ide vezette Lablache a herceget; midőn a terembe léptek, az tömve volt. Giovanni körül néz, szemlélődik, egyszerre megragadva Lablache karját, egy hölgy felé mutat: szép magas, szöke nő volt a legegyszerűbb öltözékben, fején egy buza-virág-koszorúval s így szolt:

— Nézze ama égi jelenést, nemde ez az?

— Igen, ő az, felelt Lablache.

Az ifjú egész estve e hölgyet nézte, csodálta s képét szívébe véste. Másnap Velence felé utazott.

* * *

A legmagasabb vendégek az első felvonás változásától legvégig nagy figyelemre méltatták a sikerült előadást és csak a függöny legördülte után hagyták el a színházat. — Jahn, a bécsi opera igazgatója szintén jelen volt az előadáson, melynek eredménye az, hogy Massenet e műve Bécsben is elő fog adatni. —

Hogy ezen mű nálunk színre került s vele Bécsset megelőztük valóban nagyon örvendetes s nagy köszönettel tartozik a fővárosi zeneközönség az opera igazgatóságának buzgalmaért.

Rausch Károly.

Színház és hangversenyterem.

A nemzeti színházban úgy az operai, mint a drámai személyzet kétszerezett szorgalommal készül a legközelebbi ujdonságokra. A drámaiak Rákossy Jenő „Ida” című drámájával vannak elfoglalva, melytől sokat várnak. A darab előadása január hó első napjaira van kitűzve s a mennyire alkalmunk volt meséjével megismerkedni, nagy érdeklődést fog kelteni. A szerepek kitűnő kezekben vannak. — Az operai előadásoknál jelenleg Wiltné kölcsonöz fényt és dicsőséget, csak hogy ezt a rövid ideig tartó fényt drágán fizeti meg minden esztendőben a színház. Wiltné távozásával a feleségizott érdeklődés csökken s a színház rendes tagjai többnyire üres padok előtt énekelnek. Csodálatos, hogy az igazgatóság még most sem találja szükségesnek a drámai énekesnő helyének betöltését. A helyett, hogy egy kitűnő erőt szerződtetne, kisebb fizetéssel megelégedő, de azért összesen mégis nagyobb összeget igénylő énekesnőkre költenek. S ez ép oly téves, mint hátrányos politika; mert ime, legutóbb „Herodiás” előadása is azt bizonyítja, hogy egy nagy dalmű teljes sikere nagyon sokszor egy-két nagyobb szerep vívőinek tehetsége és képességeitől függ. Beermann k. a. Salomé szerepének érvényesítésére annyira gyöngye, nemcsak fizikailag, hanem művészi tekintetben is, hogy csakis halvány visszfényt nyújthatta annak, a mit a szerző megteremtett. Ha Bruxellesben is Beermann k. a. énekelte volna e szerepet, az opera bizonyára nem aratta volna azt a szokatlan sikert, melyet különben az ottani elsőrangú drámai éne-

kesnő páratlan alakítása által elért. A színház pénztárát pedig — azt hisszük — nagyon is érdeklí az, valjon közepes vagy teljes sikert arat-e egy sok idő, fáradság és pénzbe került ujdonság. S így számtalan példát tudnánk idézni, melyből az említett takarítási politika káros volta kiderülne. A nemz. színház saját érdeke ellen cselekszik, ha a drámai énekesnő kérdését továbbra is megoldatlanul hagyja. Nem tudjuk, hogy mi okból szakadtak meg a Szigetiné-Humann Erzs. asszonynyal folytatott szerződési alkudozások. A félhivatalos igazgatói hírekől, úgy a hogy, az következethető, hogy a kitűnő művész nő igényei teljesíthetetlenek. Tehát ismét a takarítási politika! — Szigetiné fellépteit határozott siker koronázta, a sajtó is, meg az egész közönség elismerésben részesítette s az igazgatóság mégis tétovázik őt szerződtetni, mert ha ezt nem teszi, egy pár ezer forinttal többet költhet három-négy kezdő drámai énekesnőre. Így nem lesz nagy opera a sugárúton.

A népszínház igazgatósága a szokott erélyvel és szorgalommal s — amit tán említeni se kellene — a szokott szerencsével működik. A multheti műsort megzavarták ugyan aprólékos malheurok, Blaháné, Hegyi Aranka, Solymosi rövid időig betegeskedtek, de mindezeket tárgyalanná tette a nagy közönség ragaszkodása, melylyel ezen hazafias missiót teljesítő intézetünk iránt viseltetik. A karácsonyi ünnepek alatt zsofolt házakat jelzett a napi pénztár fölött kifüggesztett fekete táblácska, ezen lakonikus felirással: „minden jegy elfogyott” s még a három ünnepnapot követő szerdán is (a mely tripla „Blau-Montag”-nak beillett volna) szüntől megtele a színház a „Tót leány” előadására. Furesa mégis, hogy ez az árva tót leány, melyre kezdetben kígyót, békát kiáltottak, most már tizenhatodszor tele ház előtt mutatta be magát Blaháné remek alkotásában. A Serli-féle nóták mindig jobban gyujtanak. A „Kertész-leány” előadásai félbeszakadtak Solymosi gyöngékedése miatt, „Lili” azonban még mindig hódít közönséget, mert a közönség nem győzi tapsolni Hegyi Aranka játékát, melylyel magának mint színésznő is babérokat szerzett. A legközelebbi népszínmű-première Follinus Aurél „Szeget szeggel” című darabja, nem a legjobb hírek szárnyalnak fölé. Annál többet várnak az operette ujdonságoktól. Br. Bánffy „Fekete hajó”-ja már a hangjegy másolók kezében van, ez pedig a rövid idő multáni színre kerülés legbiztosabb jele. Előkészületre vannak kitűzve az „Üdvöske” szerzőjének, Audran-nak „Gilette de Narbon” operetteje, Varneytól „Faufan la tulipe” és a „Carl”-színházban sikert aratot „Bettel-Student.”

Altschul Rezső budapesti ismert zongoratanító a fővárosi vígadó kis termében, kis számú közönség előtt hangversenyt rendezett, melyben több darab előadása által bőven alkalma nyílt behozonyítani azt, hogy ma már igen sokan tudnak tisztességesen zongorázni, de nagyon kevesen tudnak a fokozott igények miatt valódi élvezetet nyújtani. Altschul úr alaposan képzett zongoratanító, ezt hosszú praxisában már bebizo-

nyitá, de ez még nem elegendő arra, hogy önálló hangversenyt rendezzen a fővárosban, melynek rendkívül képzett műértő közönsége van.

Allaga Géza a nemz. színház tagja, ismert nevű zeneszerzőnk, szintén rendezett egy hangversenyt karácsony első ünnepnapján, a „Hungária” dísztermében. Az úgynevezett „nemzeti hangszer”, a cimbalom vitte benne a főszerepet. Allaga az első, ki ezen hangszerrel s annak tanítását zenei rendszerbe iparkodik hozni s ezért feltétlen elismerés illeti őt, szintűgy ezen hangszer tökéletesítőjét, Schunda V. hangszergyárost is, ki nek a hazai hangszer ipar felvirágoztatása körül különben is már bokros érdemei vannak. Schunda ezen hangszer, melynek verőcskét még rövid idő előtt csakis a cigányok nap barnította kezei forgatták, szalon hangszerre képesítette s meglehetősen megnyisgében küldi ki azokat külföldre is, hol a citerákat kezdik kiszorítani. Allaga egy cimbalom iskolát is irt, mely legközelebb meg fog jelenni. A hangverseny igen szépen sikerült, kár hogy az alkalmatlan nap miatt (karácsony első ünnepe) csak csekély közönség gyűlt össze. Különösen tetszetek a hangversenyadó „Magyar Szerenád” című szerzeménye és Kiss Péter tanár, sikerült hegedű előadása. Kár, hogy Kiss úrral oly ritkán találkozunk a hangversenyteremben.

A budai zeneakadémia pénteken tartotta meg idei harmadik negyedévi hangversenyét, mely kitűnően sikerült. Szathner Zsiga karmester változatos, talán nagyon is gazdag műsort állított össze, melyből különösen a Fuchs-féle vonós szerenád tetszett. A Zengk-féle kardalokat kár előadni, az ilyen gyöngye izléstelenségektől őrizkedni kell. Annál nagyobb hatást keltettek a Rubinstein-féle kardalok, nevezetesen „Dämon” című, melynek frappáns ritmikája van. Deutsch Vilmos, fővárosi zongoraművész is közreműködött, a Steinbach által szerzett zongora hetesben játszván a zongorarészt, szokott hatással és sikerrel. A zenekar és karok kifogástalanul működtek, feltétlen dícséret illeti a közreműködőket is, Böhm k. a. és Allaga, Drescher, Grünfeld, Klemecke urakat.

A jövő héten két hangverseny lesz és pedig Mancio Felice, olasz énekes hangversenye jan. 5-én, a filharmonikus társulat rendkívüli hangversenye január 3-án, alább közöljük a műsorokat. Mancio Felice énekes hangversenye, Altschul Rezső közreműködése mellett. Műsor: 1. Verdi Recitativo e Romanza „Celeste Aida” nell opera Aida. 2. Henselt, Két tanulmány. a) Duo (Repos d'Amour), b) Pensez un peu à moi, qui pense toujours à vous! 3. Grimaldi. a) Maria, b) Ti ricordi? 4. Gounod. Chanter et souffrir. 5. Moszkowski. Keringő. 6. a) Schubert. Die Liebe hat gelogen! b) Gounod. Déesse ou femme (Madrigal). c) Tosti. For ever and for ever! d) Tosti. Vorrei morir. A dalok kisérétére Meyer G. úr volt szíves vállalkozni. — A filharmonikus társulat hangversenyének műsora: 1. Előzene és szerelmi zene „Tristan és Isolde”-ból, Wagner, 2. a) Eva keresztelési jelmondása a „Mester-

1814-ben Lablache Párisba utazott. A boulevard-italiens-en áthaladva, Giovanni herceggel találkozik. Elragadtatással üdvözlík egymást.

— Hogyan van szép ismeretlenem? volt Giovanni első kérdése.

— Ön még mindig gondol e hölgyre? csodálkozik Lablache.

— Soha sem felejtetem, e bájós-kép örökre emlékembe véste magát.

— Valóban, ön állhatatosabb és makacsabb, mint gondoltam.

— Tanítványa még önnök?

— Igen, s még hozzá legkitűnőbb tanítványom, mezzoszopránja elragadó s hangszerét művésziileg kezeli. De egy idő óta társadalmi állása változott, férjhez ment.

— Férjhez ment, ismételte gépiesen a herceg s izgatottan távozott.

Gondolatokba merülve barangolt az utcákon keresztül, így jutott a tuileriák elé. Ott óriási néptömeg tartóztatta fel, mely lelkesedve éljenzett, mert ép e percben lépett ki Lajos Fülöp király családjával az erkélyre, karján egy méltóságos nőalak.

Giovanni elsápad és tántorogva egy melllette álló testőrtiszt karjára támaszkodik.

— Nagy Isten, a mester tanítványa, s erőt véve, a tiszthez fordul, kérem uram, nem mondhatná, ki ama hölgy, a király karján?

— Ah uram, de kérem, emeljen kalapot, az Viktória, Angolország királynője.

Caparone

dalnok"-ból, Wagner; b) „Ocean“ magán-dal „Oberon“-ból, Weber; énekli Wiltné asszony. 3. 9-ik Szimfonia, Beethoven.

A „Harmonia“-társulat által rendezett zeneújdonások reggélyeire meghívók a társulat zeneműkereskedésében (váci-utca 3.) kaphatók. A kik ilyenekre igényt tartanak, szíveskedjenek a „Harmonia“ zeneműkereskedésben jelentkezni. — A „Harmonia“ magyar zeneművészek társulata igazgatósága által 1883. január 1-én, hétfőn déli 12 órakor rendezendő 4. reggély műsora: 1. »Gyászhangok« Arany János halálára, zongorára két kézre szerző Vasskovits Serédi Izabella, előadja Krisztinkovich Béla úr. (Megjelent a társulat bizományában). 2. »Romance« hegedűre Ph. Scharvenka, előadja Léderer Dezső úr. (Megjelent Praeger Meyernél, Hamburgban). 3. a) »Nos airs Bretons« (megjelent Choudensnél, Páris) Planquette. b) »Lili-keringő« (megjelent a társulat kiadásában) Huber Károly, énekli Hegyi A. k. a., a népszínház tagja. 4. »Nép-balladák«, szavalja Rákossi Szidi asszony, a népszínház tagja. 5. a) »Este« Schwarcz Gyula, b) »Ne csüggedj«, c) »Az én honom«, d) »A vad lovas«, Schmidt J. (Megjelentek Guttmannál, Bécs.) Schwarcz Gyula úr zongorakísérete mellett énekli Ney Dávid úr, a nemzeti színház tagja. 6. »Mazurkák«, szalon irányban zongorára O. Egan C., előadja O. Egan Clára k. a. (Megjelent a társulat kiadásában). 7. »Népdalok« Serly, énekli Hegyi A. k. a. (Megjelent a társulat kiadásában).

Orsz. dalárszövetség

Az orsz. dalárszövetség központi választmánya által kiküldött »Király-Hymnus« bizottság már megtartotta első ülését Simonffy Kálmán, dalárszövetségi alelnök elnöke alatt. Ezen első ülésben a fontos kérdés létesítésére irányult módosítástok lettek megbeszélve. Elhatározott, hogy a bizottság az összes törvényhatóságok, egyházi és világi méltóságokhoz körlevelet fog intézni, melyben őket adakozásra és gyűjtésre kéri fel. E lapok szerkesztőjének indítványára elhatározott továbbá, hogy a pályázat végeldöntése az 1884-iki évben Miskolcon tartandó dalünnepély közönségére fog bízni. Miután a »Király-Hymnus« ügyével jövő számunkban tüzetesen külön cikkben szándékozunk foglalkozni, a továbbiakat ezen alkalomra halasztjuk.

Marosvásárhely, dec. 22-én. A „Dalkör és Zenekedvelők“ egylete által a „Transylvánia“ dísztermében rendezett hangverseny szellemi eredmény tekintetében az összes eddigieket felülmulata, fájdalom azonban! annál kevesebb volt az anyagi eredmény. A terem félig sem telt meg s ezt pedig, midőn Maros-Vásárhely nagy és intelligens közönségéről van szó, csak fájlalni tudjuk. Hát hiányzanék-e közönségünkben a magasabb, úgynevezett klasszikus zene iránti érzék? Nem, hanem hozzá szoktunk a reklamhoz. Ha egy hasbeszélő, csepürágó bűvész, kutyaszínház, már t. i. ahol az oktanal állatok szerepelnek s több efféle úti fel sátrát a székelővárosban, vagy ha valami Boscó-féle szédelő bűvész jelenik meg falaink között, tele a terem s egymásnak adjuk az ajtót: de ha komolyabb multság, a lélek nemesebb élvezete kerül szóba, szépen távol maradunk s várunk valami csiklandósabb alkalomra. Ez bizony — resteljük — de így van s ezt a panaszt nem is csak egyedül a tegnapi üres

terem mondatja velünk, mert hát egyszeri eset nem jogosít fel ily kifakadásokra, de tollunkra kergette azt s azt hisszük jogosan, az eddigi folytonos, hogy ne mondjuk következetes részvétlenség a mi dal- és zeneestélyeink iránt egyáltalában mutatkozik. Pedig bizony a tegnapi koncert is megérdemelte volna a tömeges részvétet, s kevesünknek, a kik ott voltunk, bizonyára sok ideig fog élni emlékülünkben a kellemes est minden egyes mozzanata. Mert akár a dalkör, akár pedig a zene-egylet előadásait vegyük, mindkét egylet öntudatos és lelkiismeretes haladást, szorgalmat tanusított. Hát azután a Mentovich úr szolója, Suite Joachim Rafftól, meg a Geiger úr népdalai! Ez a két piéce bármely művészi teremben beillett volna. Geiger úr azonfelül mint zeneszerző is bemutatva tehetségét. „Arató leány“ és „Foly csendesén Afton“ című két kompozíciója magával ragadta a közönséget s hatalmas tapsvihar és „éljen“ jutalmazta a művész tehetségét. Szóval a hangverseny nemcsak sikerült, de minden kis részletében fényesen ütött ki. Derék dal- és zeneegyleteinket s a fáradhatatlan vezető művészt Geiger urat azonban egy csöppet se lankaszsa törekvéseiben a rideg Közöny; ajánljuk, tanuljanak szép csöndben, fejezzék be azt, a minék befejezéséhez úgy sem sok kell már, s teljes reményünk, hogy eljön az idő, midőn nagyobb méltánylat lesz jutalmuk a mostaninál. **Marosmenti.**

Losonc, dec. 15-én. A losonci dalegyesület által f. évi december hó 10-én rendezett hangverseny anyagi ügy- mint művészi tekintetben fényesen sikerült. A kaszinó nagytermet a rossz időjárás ellenére is nagy és díszes közönség zsufolóság töltötte be. A közreműködők közül az oroszánrészt természetesen Ney Dávid urat, a budapesti nemzeti színház elsőrendű művészt illette meg, ki gyönyörű hangjával elragadta és hosszantartó tapsokra lelkesítette a közönséget. Magánáriát mindkét ízben megújratták és a dalegyesület háláját a kitünő művész iránt egy széles vörös szalagos babérszörnyben róttá le, melyet a dalegyesület egy tagja nyújtott át. A es. k. katonai zenekar által előadott darabok közül Wetaschek Károly karnagy úr „Ünnepi nyitány“-a a zeneértők részéről méltó elismerésben részesült és a kettős magánkar a „Hugonották“-ból megújrattatván, a zenekar a „Rákóczy-induló“ gyűjtő hatású dallamát hangoztatá a közönség éljenriadás közt. Wetaschek karnagy úr a dalegyesület részéről szintén babérszörny által tüntettetett ki. A dalegyesület karai közül igen sikerült a „Nem tudom, mi a bajom“, továbbá a zenekar kíséretével előadott „Sajkázó“, melyet ismételnie kellett. A „Harmonia dícséneké“-ben, Huber Károly orsz. karnagy ezen nagyszerű szerzeményében, a közönség ismét Ney úr fenséges magánénekében gyönyörködhetett, melyet Kovárcz Emil úr zongorán kísért. Az erős zenekar mellett a magán-négyes kar csak kevéssé emelkedhetett ki s juthatott érvényre. A távozó Seidl Károly karnagy urat is kihitta és megtapsolta a közönség. Többeknek feltűnt, hogy a dalegyesület a nyilvánosság előtt miért nem róttá le irányában is hálájának adóját egy koszorú s néhány búcsúzó szó által. — A hangverseny 10 órakor véget ért, a terem kiürített és a fiatalok, felváltva katonai zenekar és Rudi bandájának tánczenéje mellett, éjfél után 1 óráig táncolt.

Hazai hírek.

* **Wilhelmj Ágost** tanár, a világhírű hegedűművész biztosan eljön Budapestre március havában s két nagy hangversenyt fog rendezni a vigadó termeiben, a nemz. színház zenekarának közreműködésével. Jelenleg Hollandban játszik s mindenütt diadalt arat. Wilhelmj tanár volt az egyedüli, ki eddig még Patti Adelina asszonyt is le tudta győzni nyi rettyűjével. Mikor Amerikában együtt hangversenyeztek, ő még nagyobb lelkesedésre tudta ragadni a közönséget hegedűjével, mint Patti énekével. A budapesti hangversenyekre vonatkozó adatokat a falragaszok már január első napjaiban hírül fogják adni a közönségnek. A hangversenyekre előjegyezhetni a „Harmonia“ zeneműkereskedésben. (váci-utca 3.)

* **Pálmay Ilka** asszony, a népszínház bájos prima donnája megnyitá szalonját a művész- és író-világ számára. A francia „chic“-kel rendezett estélyek kitünően sikerülnek s élénken bizonyítják, hogy Pálmay Ilka nemcsak a színpadon tud kelven lenni, hanem mint házi-asszony is kitesz magáért. A vendégek a színházi előadás után gyűltek össze s hajnalig maradtak együtt. A jó kedv fokozásáról gondoskodott ifj. Rácz Pál, bandájával a legvirtuosabb nótákkal kedveskedve a szép házi-asszonynak.

* **A nemz. zenede** növendék-hangversenyei folyó hóban megkezdődnek. összesen három fog rendezetni a vigadó kis termében.

* **Székely Imre**, a kitünő zongora paedagog f. hó 7-én délutáni 5 órakor tanítványaival hangversenyt rendez a „Harmonia“-társulat zongoratermében. Az érdekes műsört legközelebb közöljük.

* **A szegedi színház kérdése** Szegedről sürgönyzik: A városi közgyűlés ma döntött a színház kezelése fölött. Érdekes vita folyt a felett, intendántúra legyen-e, vagy igazgatónak adassék-e ki? 48 szavazattal 26 ellen elhatározott, hogy a színház igazgatónak fog kiadani. A tanács megbízott az intézkedések haladéktalan megtételével.

* **A kolozsvári nemzeti színház**nal, mint már említettük, az 1883—84-iki színházi évtől kezdve megszüntetik az operette-előadásokat, minék következtében Sziklay Emília és Örlöy Flóra kisasszonyok május 1-én megválnak az intézettől.

* **„Les Amourettes“** című zenedarab jelent meg Bécsben, Wetzler E. kiadónál. Szerzője Dr. Angyal Ármánd. Ára 1 frt 20 kr. s kapható a „Harmonia“ nemz. zeneműkereskedésben. (Váci-utca 3.)

Külföldi hírek.

* **Lipscse.** Az „Euterpe“ zeneegylet dec. 6-án hangversenyt rendezett, melyben csak két mű került előadásra: Liszt Ferenc „Faust“ Szimfóniája és Bruch Miksa „Fritjof jelenetek“ című zenekölteménye. A „Faust“ Szimfóniát Liszt mester iteni tisztelői foreirozták a nagy közönség vajmi esekély köszönetére. Liszt zenekari művei nehezen érthetők s némely részleteikben annyira visszavettség, hogy inkább unalmat, mint érdeklődést keltenek. (Ezen vélemény ugyanek szegénységi bizonyítvány egy oly város zeneközönségére nézve, mely magának Európában a zene tekintetében vezérszerepet vindikál. A szerk.) Bruch említett műve ellenkezőleg nagy tetszést aratott, ide, melodikus szerzemény, friss modulációkkal a nélkül, hogy a hallgató fülét rapszodikus ugrásokkal fárasztaná. Az előadás sikerültnek mondható, a közreműködő énekesek közül Dierich Károly (tenor) és Verhulst Luiza (szoprán) kifogástalanul működtek, kár hogy dr. Schneider Oszkár úr, ki a bariton szolamot vitte, helyen közel hamisan intonált. A dec. 12-iki hangversenyben Mary Krebs, zongoraművésznőt hallottak. Valóban bámulatos jelenség, technikája bevégzett s a mi fő, zeneképzettsége is magas fokon áll. Játsszott Bronsart-tól egy hangversenyt (Fis-moll), mely érdekes szerzemény ugyan, de nem a mi ízlésünk szerinti, azután a Canont (as-dur) Schumann Pedal-Flügel gye-

korlataiból s végül egy oktáva-gyakorlatot, melyben alkalmunk nyílt a művész páratlan oktáva játékát megbámulhatni.

¶ **Walter Gusztáv**, a nálunk is előnyösen ismert bécsi kamara-énekes január havában hangversenyútra indul Németország nagyobb városaiba. Énekelni fog Linz, München, Stuttgart, Wiesbaden, Berlin, Riga városokban s később Péterváradra is ellátogat, hová Rubinstein hívta meg, hogy az ottani filharmonikusoknál közreműködjék. Bécsbe visszatérve, négy estélyt fog rendezni különféle mesterek műveiből a Bözendorfer teremben s pedig: 1) Schubert-Schumann-estélyt, 2) Schubert-Brahms-estélyt, 3) Schubert-estélyt, 4. Rob. Franz, Rubinstein, Kirchner, Dvorák, Heinrichs-estélyt. Nagyon sajnálatos, hogy nálunk Budapesten nem bírnak oly énekerővel, mely szintén kizárólag a dal-literatura bemutatására fordítaná főfigyelmét.

¶ **Gambetta unokahuga mint chansonett-énekes** hallatta magát a napokban a párisi „Palace-Théâtre”-ben. Mielőtt még az énekesnő az emelvényre lépett, megjelent egy zajongó tömeg, mely folytonosan rendes taktusban „Gam—bet—ta! Gam—bet—ta!” kiabált. Mielőtt ezután az énekesnő mutatta magát, oly óriási zaj keletkezett, hogy nem lehetett tudni, hogy a kisasszony valamely sentimentális románcot vagy a Párisban most nagyon kedvelt „Va comme j'te pousse” dalt énekl-e. Abban azonban az egész hallgató-ág, vagy inkább „zajongóság” megegyezett, hogy az énekesnő nem tartozik a szép nők közé. A kisasszony a zaj közepette nem vesztette el lélekjelenetét és végig énekelte a megkezdett dalt.

¶ **A bécsi udvari színházak** vezérintendanturája el-

latározta, hogy a Burg-színház addig, amíg az új színház el nem készül, tehát mintegy két hónap zárra marad, de e színház művészei a további rendelkezésig minden év június 15-től 30-ig az operaszínházban fognak játszani. Junius 30-tól július 15-ig a szükséges tisztítási munkálatok végett az opera zárra marad és július 15-én kezdődnek az opera- és mellék-előadások. Így tehát Bécsben a jövő évben mindössze 14 napig nem lesznek előadások. — A bécsi operánál a jövő hó elejére történelmi operaestély rendezését tervezik, mely az opera haladását kezdetétől egész Wagnerig érdekes jelenetelésben tűntetné fel.

¶ **Uj dalművek.** Legújabbban a dalmű irodalom terén nagy produkciók mutatkozik. Spanyolországból, Olaszországból érkező hírek szerint szakadatlanul iratnak s adatként elő új dalművek s mégis vajmi kevés arat közülök csak közepes sikert is. Godefroid Felix, az ismeretes hárfavirtuóz „La Fille de Saul” című dalművet fejezett be, mely rövid idő múlva valamelyik német színpadon fog színre kerülni. A bolognai „Teatre Comunale”-ban John Ulrich, zeneszerző „Flora Mac Donald” című operája adott elő meglehetősen sikerrel. Madridban most készülnek Muriel nevű spanyol zeneszerző „La puerta del Sol” című operájára. Ugyanezen színpadon e hó elején egy „Jugar non trampa” című dalos játék nagy sikert aratott.

¶ **A new-yorki dalműszínházak viszonyairól** a következő érdekes tudósítást közli a „Berliner Fremdenblatt”: Soha ennyi nagy énekesnő nem fordult meg városunkban, mint az idén. Résztint itt voltak, résztint még most is közöttünk időznek Patti Adélina, Nilsson Krisztina, Hauck Minnie, Albani Emma, Sealchi, Fursch-Madier, Thursby s mások, kik mindannyian elsőrangú csillagok. Patti Mapleson impreszárió aranybányája a 15—20 frtos

ülöhelyeknek, még mindig zsufolásig megtölti a színházat Hauck Boston, Philadelphia és más nagyobb városokban hangversenyezik óriási sikerrel. Az által, hogy Nilsson Krisztina mindenütt nyomában jár s egy intézeti fellépéseit, hogy közvetlen Hauck után énekel, mindenütt a közönség kíváncsisága és érdeklődése hatványozott mértékben nyilvánul. Körülbelül 50 operatársaság működik jelenleg Amerikában s ezek mindannyian óriás összeget keresnek. Csakis a francia társulatot üldözi a balsors — bukófélben van.

¶ **A párisi nagy opera igazgatója** egy Merle Lipót nevű, széplangú énekest szerződtetett 3 évre. Merle ezt megelőzőleg egy kávéházi hangversenyen akart fellépni, de barátai rábeszélésének engedve, bemutatta magát a párisi opera igazgatójának, akinek annyira megtetszett a fiatal ember hangja, hogy rögtön szerződtette.

¶ **A hegedűművészek** között ismét újabb nevekkel találkozunk. Ondricek Ferenc, prágai születésű hegedűs legközelebb Bécsben a filharmonikusoknál aratott szép sikert. Rossi Marcello Németországban szerezenek tekintélyt. Belgrimból is feltűnést keltett egy fiatal hegedűs, neve Thompson.

¶ **Wilhelmj Agost**, a hegedűkirály, legutóbb Wiesbadenben, szülővárosában lépett fel hosszabb távollét után óriási sikerrel. A közönség tündetőleg fogadta. A művész Bruch első hegedűversenyét és Laub polonaisét játszotta bevégzett mesterséggel. Mellette még Niemann R., hamburgi zongoraművész tűnt ki.

¶ **Londonban** új színház nyílt meg a „Great Queen Street”-en neve „Novelty Theatre” és főleg az operettek kultiválja.

Előfizetési felhívás!

Ezen számmal a „Harmonia” zenészi közlöny második évfolyamát megkezdette. Egészen új alakban, nagyítva s bővítve, **Dr. Hubay Károly szerkesztésében** jelenik meg ezentúl. A „Harmonia” társulat igazgatósága mint kiadó tulajdonos valamint eddig, úgy továbbra is azon lesz, hogy a magyar zeneértő közönségnek oly szakközlönyt nyújtson, mely a legmagasabb igényeknek is képes legyen megfelelni.

A „Harmonia” minden héten egyszer jelenik meg, kivéve július és augusztus hónapokat, mikor csak **minden két vagy három hétben** fog egy-egy szám kiadatni, mivel ezen időben a színházak be vannak zárva s egyáltalán a zeneélet annyira pang, hogy nem is igen fordulhatnak elő oly zeneesemények, melyeket szükséges volna az igen tisztelt zene-közönség tudomására juttatni. A kimaradó számok fejében az előfizetők rendkívüli zene- és kép-mellékletekben fognak részesülni.

A „Harmonia” rendszeresen három negyed iven fog megjelenni, de időről-időre zenemellékletekkel és képekkel lesz bővítve.

Már az első számban megkezdjük **id. Ábrányi Kornél** orsz. zeneakadémiai tanár „Egyetemes zenetörténet” című nagybecsű művének közlését s az folytatásokban az 1883. év végéig be is fog fejezteni úgy, hogy a „Harmonia” előfizetői ez által egy számot tevő és hízagpótló zeneirodalmi munka birtokába is jutnak.

Szintúgy közölve lesz benne a **magyar zeneművészek és zeneszerzők arcképcsarnoka** is. Legközelebb már megkezdjük ezek sorát koszorús dalműköltőnk **Erkel Ferenc** arcképének közlésével.

Minden két hónapban egy-egy **zenemelléklet** fog megjelenni s az előfizetők számától függ, valjon képesek leszünk-e a zenemellékletek számát szaporítani.

Az előfizetési ár továbbra is

6 frt . . . . . **egy esztendőre,** és
3 frt . . . . . **fél esztendőre.**

A „HARMONIA” társulat,
mint
lapkiadó tulajdonos.

Az is több mint valószínű, hogy a zene előbb az emberek énekeszerű indulat és kedélyhangjaiban nyilvánkozott, melyekre maga a természet tüneményei szolgáltatták az alkalmat. A természeti ember kezdetleges indulat-kifejezései csak távolhangközökben nyilatkozhattak. A haragkifejezésre pl. a menydörgés; a fájdalom érzés kifejezésére pedig a szél búsan sohajtozó zöng-fokai szolgáltatták az alaphangokat, valamint az öröm és a játéki kedély hangkifejezései, a vígan repkedő és csatogó madarak énekhangjaitól leste el. A természeti ember továbbá tagjelzésekké és arckifejezésekké kísérte a természetből utánzó hangokat és ez által meglett vetve első alapja a zenészetnek.

Ezek a zene ősi forrásai s a mint időnként megszületett a népeknél a dal, — habár mégcsak a legkezdetlegesebb alakban — azonnal nyomába lépett a tánc is, mely két főtenyező eleme a zenének oly mérvben forrott össze egymással, hogy azok többé el sem válhattak egymástól annyira, hogy a zeneművészet mai legmagasabb fokán is észlelhetjük ez egybeolvadásukat, mert nem létezett és nem is létezhetik nemzeti, mely dalait egyszersmind táncal, vagy legalább is ahhoz hasonló tagjelzésekkel ne kísérné vagy megfordítva.

Az ősi embernél a szó és a hang valószínűleg egyek voltak s csak később váltak el egymástól, midőn a szó az értelemnek, a dal pedig az érzésnek lett tolmácsolója, s az indulat hangjai a zenében soha sem emelkedtek volna eszményi magaslatra a szó befolyása nélkül, ha egy körben maradtak volna, a mint ezt a lelketlen állatoknál tapasztaljuk.

A zene eredete, története és fejlődése szorosan összefügg a zenészet hangszerek fejlődési történetével, mely a zenetörténelem egyik külön önálló részét képezi s ebből folyólag csak is az képes határozott tájékozottsággal birni a zenetörténetben, a ki egyszersmind a zenészet hangszerek fokozatos fejlődési történetében is járatos.

Minden hangszer kiinduláspontját s alapját pedig az emberi hang képezvén: e mű történelem azt tanítja, hogy a zene csak is ott fejlődött legmagasabb fokra, s hogy a zenészet hangszerek leginkább csak ott tökéletesedtek, hol az emberi hang s így az ének-művészet művelése is magas fokra emelkedett.

S ezért van, hogy nem létezik kifejlett zene művészet főleg instrumentális tökély a vad vagy fél művelt népeknél s ezért fejlődött s virágzik az a világ művelt nemzetei közt, minők a francia, német, olasz s mind ama népfajok, melyek ez európai törzsmenetekkel közel rokonságban állanak.

II.

A hangszerek fogalma és keletkezése.

A hangszerek nem egyebek, mint a szóbeszédből keletkezett dalhangok mesterséges eszközei.

Az ének beszéd, valamint az attól későbbben külön vált nyelv és dal a különböző éghajlatú népekre hatott természeti tünemények szerint különbözőleg alakultak és alakulnak még napjainkban is. E természeti behatások különbözőleg hatnak az emberi érzések kifejlődésére, mely szerint az ítéltételesség is különbözőleg alakul s ebből aztán bizonyos külső és benső sajátságok erednek, melyek az egymástól eltérő nemzetiségeknek válnak alapjainak.

I.

A zene eredete.

A mai értelemben vett zene eredete elvész az emberiség őstörténelme, a hitregék és a mondák homályában.

Erre nézve nem is lehet kiinduláspontul fölvenni földünk s az emberiség ama őskorát, mely a bibliai korszakot számtalan átalakulásával megelőzte s érzésben csakis amaz időszakok állhatnak rendelkezésünkre, melyeket — vallási értelemben — világ teremtése óta mint különböző korszakokat szokott egymástól megkülönböztetni az általános világtörténelem.

Ez időszámítás szerint a zene eredetét a legrégebb történelmi névfajokhoz lehet visszavezetni, minők: a Hebraeusok, Chaldeusok, Assyrok, Indiaiak, Chinaiak, Aegyptomiak.

Az e téren kutatók ma napság már oly óriási halmazát tartják fel a különféle adatok, évszámok s történelmi neveknek, hogy azok közt a biztos fonalat megtalálni: a legnehezebb feladatokhoz tartozik.

De másrészt a zeneművészet mai nagy tökélyű állásponját tekintve, mely kihat nemcsak a társadalmi s családi életre, hanem a nemzeti nyelv, irodalom, költészet, sőt még a politikai mozzanatokra is: a tulajdonképeni nagy zeneközönségre nézve nem is birhat valami különös vonzerővel, az évezredek száraz adatai között tévelyegni.

A zenét tanuló és művelő közönségre nézve teljesen elégséges e részben bizonyos tájékoztató fogalmakkal birni, melyek aztán kellően meggyőzhetik arról, hogy valamint más tudományi vagy művészeti ágak, úgy a zene sem lépett fel évszázadok, évezredek előtt egyszerre oly tökéletes alakban, a mint azt már ma észlelhetjük.

Mert valamint minden emberi tudomány, melynek fejlődése a szellemi erők közreműködését és a találmányok fokozatos fejlődését s gyakorlati alkalmazását igényli, nem egyszerre vált az emberiség tulajdonává: úgy a zenének is nemcsak technikailag, hanem a különböző népfajok és nemzetek fejlődése szerint, különféle átalakulások s nyers anyagát illetőleg, különféle tökéletesbülési módosuláson kellett átesnie, míg végre a mai álláspontjára jutott.

Hogy tehát a zene mikor lépett fel, nem mint önálló művészet, hanem csak mint önálló mesterség is, erről sokat lehet vitázni, de történelmileg valami bizonyosat állítani nem lehet.

Annyi tény, hogy mielőtt a zene mint bizonyos rendszerbe foglalt ténykedés szerepelt kezdett, e korszakot meg kellett előznie a zenészetileg megkülönböztethető hang mesterséges előállításának.

